

دریا

قرآن کریم برای خداشناسی؛ هیچگاه فکر بشر را در راههای پریبیخ و خم استدلالهای دقیق، محصور نمیسازد، بلکه شاهکارهای حکمت و آثار قدرت را در مظاهر آفرینش، یاد آور میشود. و نیروی فکر را گاهی با آسمانها می کشاند، و در ماوراء جو پرواز میدهد، زمانی در میدان پهناور زمین بجولان در میآورد، گاهی بقله بلند کوهها صعود میدهد، و زمانی در اعماق دریاها غوطه ور و بر لجه اقیانوسها شناور میسازد، تا در نتیجه فکر و دقت، با فریننده این دستگاه با عظمت، معرفت حاصل گردد.

دریاها و خشکیها

«دریا» منبع حیات و سرچشمه طراوت است و از زمان قدیم اجتماعات بزرگ بشری، ملت ها و تمدنهای بزرگ در ساحل دریاها و آغوش جلگهها، بوجود آمده اند. آبهاییکه بشکل نهرها روان، و در جویها در جریان است، و بصورت چشمه ها میجوشند و در باغستانها و مزارع، گیاهان را حیات و طراوت می بخشند، و صفحه خزان زمین را به بهار بهشت تبدیل میکنند، و بالاخره صفحه کیتی را، برای زندگی مساعد میگردانند، همه و همه از دریاسرچشمه گرفته و پروردگار حکیم اقیانوسهای

عظیم را در قطعات مختلف سطح زمین پدید آورده ؛ تا از مزایای طبیعی آنها بهره عمومی حاصل کرده ، بطوری که از پانصد و نه میلیون کیلومتر مربع سطح زمین یکمصد و چهل و هشت میلیون کیلومتر مربع خشکی و بقیه (سیمصد و شصت و یک میلیون) از آب مستور است ، و بنا بر این تقریباً هفت دهم سطح زمین را آب فرا گرفته است .

عجایب دریا

• دریا ، گنجینه اسرار و مخزن عجایب است چنانکه قطره های آب دریا شماره ندارد عجایب آن نیز از حد احصاء بیرون است ، گیاهان و جانوران خشکی ها معمولاً در سطح زمین بوجود می آیند ، ولی شگفتیهای دریا ؛ یعنی گیاهان و جانورانی که در دریا پدید می آیند ، منحصر بآن دسته ای نیست ، که در سطح آب زندگی می کنند ، بلکه طبقه دیگری از گیاهان و جانوران دریائی در عمق متوسط دریا ، و بالاخره طبقه ای در اعماق چند هزار متری بسر می برند .

مطابق تحقیقاتی که بعمل آمده است ، نور آفتاب بیش از چهار صد متر از سطح دریا نفوذ نمی کند ، و از این نظر دریا بدو منطقه روشن و تاریک تقسیم میشود ؛ گیاهان دریائی معمولاً در منطقه روشن دریا وجود دارد ، ولی جانورانی که ساختمان بدنشان طوری است که سزارها تنه شار سنگینی آب را تحمل میکنند ، در قعر دریا زندگی مینمایند تعداد اقسام موجودات دریائی از جانوران کوچک گرفته تا کوه پیکر و طبقه بندی آنها بطور دقیق هنوز برای بشر مجهول است .

قسمتی از آنها که در اعماق تاریک بسر می برند ؛ و از نور خورشید محرومند برای فعالیت های حیاتی بنور ، نیازمند میباشند ؛ و عنایت پروردگار متعال که شامل همه موجودات است ، و وسائل زندگی هر یک را متناسب ایجاد فرموده ، و برای سکنه زمین خورشید و ماه آفریده ، برای این جانوران هم وسیله روشنائی را باطرز حکیمانه ای مقدر و مقرر کرده است ؛ این قسمت از حیوانات ، دارای دستگاهی هستند که اشعه نورانی از خود پخش میکند (مانند دستگاه تولید روشنائی ، کرم شب تاب) تا بدین وسیله فعالیت های حیاتی خود را انجام داد ، و مواد غذائی خود را فراهم سازند عجیب تر

اینکه همین دستگاه آلت دفاعی بعضی از حیوانات نامبرده نیز میباشد، که بوسیله آن حمله دشمن را در هم شکسته، و آنرا برار مجبور میکند و در بعضی از آنها در مقابل دستگاه نامبرده، صفحه شفافی قرار داده شده است، تا نور را بهتر منعکس کند.

این قبیل حیوانات دریائی انواع و اقسامی دارند نورهای مختلفی: قرمز و زرد و سبز از بدن آنها تراوش مینماید، و هر يك از آنها مانند چراغی هستند، و کف دریا را مانند روز روشن میکنند، بعضی از آنها دارای يك منبع نور بوده، و برخی چراغهای متعددی دارند، نوعی از ماهیان « قزل آلا » هست که در پشت او از سرتادام دکمه هائیسست مانند لامپهای کوچک برق، روشنائی میدهد، نوع دیگر از ماهیها سیاه رنگ بوده در روی بدنش صدها نقطه قرمز رنگ روشن دیده میشود.

یکی از زیباترین حیوانات زیر دریا « ستاره دریائی » است که از عمق نهمدمتر بوسیله قلابهای مخصوص بالا آورده اند، يك نور سبزرنگ تند و درخشان از مرکز بدن آن تراوش نموده بصورت پنج پره میدرخشد، گاهی هم یکپارچه نور میشود روی همین جهت کف اقیانوسها مانند بهترین خیابانهای ما روشن است، و در عمق چهار هزار متر تانه هزار متر در میان تاریکی آبهای متراکم، غوغائی است از نورهای رنگارنگ، و چراغانی حیرت انگیزی است که يك شهر روشن و زیبارا تشکیل میدهد البته غواصها تا این اندازه از عمق نتوانسته اند بروند، ولی اینها که نمونه کوچکی است از اسراری که در دل دریا نهفته است، با وسائل علمی کنونی ثابت گردیده است، و همین وسائل روز افزون علم که ما را با این جهان نو آشنا ساخته است عالم بشریت را به آفریننده جهان هستی متوجه میکند، آفریننده ای که آثار قدرت و نظام حکیمانه اش، از صفحه آسمان تا اعماق دریاها را فرا گرفته است.

يك تعبیر جالب

در ضمن کلماتیکه از پیشوایان معصوم دینی وارد گردیده است بعضی از تعبیرات در عین اینکه کوتاه است دارای اهمیت بزرگی میباشد، از جمله آنها این عبارت است که در مقام مناجات با خدا گفته شده است: (یا من فی البحار عجائبه) (۱) یعنی:

«ای پرورد گاری که عجائب خلقت تو در دریاها است.»

فوائد دریا

«دریا» علاوه بر اینکه در پدیده های جوی، از قبیل باران و برف و اعتدال هوا و تحقق شرائط حیات و عوامل طبیعی زندگی تأثیر شایانی دارد؛ فوائد دیگری نیز دارد که از نظر خوانندگان محترم میگذرد:

۱- دریایکی از وسائل پراهمیت حمل و نقل و مسافرت است، از روزی که بشر برای ادامه زندگی اجتماعی بحمل و نقل کالاهای بازرگانی، احساس احتیاج نموده دریا را برای این موضوع استخدام کرده است و روز بروز در تکمیل این وسیله کوشیده است، پیش از آنکه نیروی برق و بخار کشف شود؛ برای حرکت کشتیها از باد و پارو استفاده میشد، و امروز بر اثر تکمیل ماشینهاییکه با برق و بخار حرکت میکنند اقیانوس پیمایهای عظیم بوجود آمده و استفاده های سابق چندین برابر گردیده است، و با وجودیکه راه آهن و اتومبیل و هواپیما تندترین وسائل حرکت را در دسترس انسان قرار داده، باز حمل و نقل کالاهای بازرگانی بیشتر از راه دریا انجام میگيرد و شماره کسانی که بوسیله کشتی مسافرت میکنند، از کسانی که از وسائل سریع السیر دیگر استفاده میکنند کمتر نیست.

۲- در صنعت جدید که نیروی محرك کارخانهها، تأثیر کامل در پیشرفت کار دارد و بشر برای تولید این نیرو در تکاپوی تحصیل مواد سوختنی است، آب رودخانه و دریاسودفر اوان میرساند، و علاوه بر استفاده از آبشارها برای بکار انداختن کارخانه های برق، از حرکت جزر و مد آب (موضوع جزر و مد دریا، در شماره دوم سال اول در مقاله ای که مر بوط به «ماه» بود شرح داده شده است) برای تولید برق و مشروب ساختن زمین های زراعتی، استفاده میشود و در سواحل کشورهای صنعتی آب دریای نیروی محرك بشمار میرود.

۳- مواد غذایی و صنعتی و شیمیائی متعددی از «دریا» گرفته میشود. که مهمترین آنها گوشت است و از راه صید ماهی تأمین میگردد و از این نظر «دریا» برای مملکت مجاور خود، از منابع عظیم ثروت بشمار میرود.

۴- یکی از موجودات بسیار زیبا که بارنگها و شکلهای جالب؛ بهجت و زیبایی فوق العاده‌ای دارد مرجان است که یکی از گوهرهای قیمتی و کالاهای بازرگانی بشمار میرود و برای زینت استعمال میشود و چون دارای فائده طبی است در طب هم مصرف دارد.

مرجان حیوانت یا گیاه؟

مرجان‌ها از لحاظ اینکه دارای معده و دهان هستند و بازوهای خود آب‌برآورد حفره‌های بدن خود مینمایند، جزء جانوران محسوب میگردند ولی از نظر اینکه در یکجا ثابت بوده مانند گل‌هایی هستند که بر روی پایه خود قرار گرفته‌اند شباهت زیادی بگیاه نیز دارند.

تشکلات مرجانی

تشکلات مرجانی؛ بر دو قسم است: یکی رشته‌هایی که در کنار دریا بموازات ساحل‌ها بوجود آمده‌اند، و آنها را رشته‌های مرجانی مینامند، دیگر بشکل جزیره‌هایی در وسط اقیانوس و دور از خشکی تشکیل میشوند: و بنام جزیره‌های مرجانی نامیده میشوند، که در اقیانوس هند از این قبیل جزائر فراوان است، ارتفاع آنها بیش از سه یا چهار متر نسبت بسطح دریا نیست ولی قطر هر يك از آنها بچند کیلو متر بالغ میگردد.

مرجانها پس از مرگ، ماده‌های آهکی قرمز رنگ خود را گذاشته و سنگهای جزائر مرجانی را میسازند: و روی این سنگها گیاهانی میروید که عمده آنها نارگیل میباشد که منظره سبز و باطراوت مخصوصی بجزائر مرجانی میدهد.

شرائط نمو مرجانها

۱- نمو مرجانها و ترشحات آهکی آنها در دریاهای گرم صورت میگیرد و در

- آب‌هائی که کمتر از بیست درجه حرارت دارد نمو آنها متوقف میگردد .
- ۲- محل زندگی مرجانها نواحی کم عمق دریا است و در پائین تر از سی و هفت متر از سطح دریا کمی روشنائی و هوامانع از رشد مرجان خواهد بود .
- ۳- برای نمو مرجانها آب صاف لازم است و باینجهت در مصب رودهائی که آب گل آلود وارد دریایمیسازند نمو ندارند .
- ۴- کرانه های ماسه‌ای و سنگهای سست برای نمو مرجانها مساعد نیست بلکه رشد این جانوران در محلها نیست که سنگهای سخت پایگاه محکمی برای آنها تشکیل داده است .
- ۵- تلاطم و حرکات شدید دریا برای نمو مرجانها نامساعد است ولی امواج نسبتاً ملایم برای آنها بیفایده نیست زیرا باعث میشود که قسمت‌های زاید و افراد پیر از اجتماع آنها کنده شود ، و افراد جوان نمو سریعتر داشته و بنا بر این تشکیلات وسیعتر ایجاد مینمایند .

لؤلؤ

جانور کوچکی در دریا زندگی میکند ؛ که بدنش دارای غلاف مخصوصی است که صدف نامیده میشود و در یک ناحیه از صدف شبکه مخصوصی است که دارای سوراخهای ریز میباشد ؛ که از آنها مواد غذایی وارد دهانهای متعدد جانور نامبرده میگردد و از ورود مواد مضره جلوگیری میکند و آن مواد در میان صدف مجتمع میشوند و جانور از خود ماده‌ای ترشح میکند و بر روی آن مواد میریزد و قهقه آن مواد تغییر کرده متحجر میشود تا :

خدایش بجائی رسانید کار * که شد نامور لؤلؤ شاهوار
 که گوهر درخشان و زینت تاج شاهان است ، ولی طرز تربیت حکیمانۀ لؤلؤ
 شاهوار دل‌های دانشمندان خدانشناس رازینت و صفای بیشتری می‌بخشد .
 در بسیاری از بنادر خلیج فارس کار عمده اهالی صید مروارید است و از این راه
 فزائد سرفاری عائد آنها میشود .

منطق قرآن کریم

خواننده محترم! یکی از قدمهای بلندی که بوسیله قرآن بسوی تمدن و عظمت بشر برداشته شده است موضوع شرافت انسان است؛ که قرآن در طی تعلیماتش اهمیت فوق العاده ای بآن داده است، و روی همین منطق اساسی تمام قوای جهان طبیعت: شب و روز و خورشید و ماه و ستارگان و دریا... را مسخر و خدمتگزار انسان قلمداد کرده است.

در چند جای قرآن موضوع استفاده حمل و نقل بوسیله کشتیها تذکر داده شده است و مخصوصاً استفاده از ماهیهای دریا و استخراج لؤلؤ و مرجان رایاد آور گردیده است علاوه بر اینها موضوع تسخیر دریا که یکی از موجودات مهم جهان طبیعت است برای انسان، در میان آیات قرآن، جلب توجه میکند. قرآن میگوید: و شما بشر که مالک رقاب همه موجودات جهان هستید از اینها استفاده کنید ولی از آفریننده آنها غفات نکنید که اوست بشما این تسلط را بخشیده و هو الذی سخر لکم البحر لتاکلوا منه لحمها طریا و استخر جو امانه حلیة تلبسونه اوتری الفلك مواخر فیه و لتبتغوا من فضله و لعلکم تشکرون: یعنی اوست خدائی که دریا را برای شما مسخر کرد تا از گوشت تازه آن تغذیه کنید و از زیورهای آن استخراج کرده خود را بیارائید و کشتیها در آن برانید تا از فضل خداروزی بطلبید و نعمت های خدارا سپاس گزار باشید آیه ۱۴ سوره نحل.

زبان حال صفر

ولی سرخیل صدها و هزارم
فزاید اعتبارش ز اعتبارم
نکاهد ذره ای از اقتدارم
همان صفرم که هیچ ارزش ندارم

من آن صفرم که هیچ ارزش ندارم
الف از قدرت من الف کرده
جهان تا هست تا باقیست اعداد
ولی با اینهمه نیرو که بینی